

Восточний отдел уполномочени ўрток Агидулинга таржимаси: ўрток Карутскийга ҳам
Московдан келган меҳмон ўртокка

Махбус Мунаввар кори Абдурашидхоновдан

АРИЗА

Бугун ман махбусларнинг гунохкори ва энг хаксизи сифатинда хар ҳуқукдан махрум ва хатто энг огир гунохлилар ҳам фойдаланадургон уборний ва ювинишга ҳам чикорилмасдан, одиночкада яшайман. Бунга сабаб, эхтимолким, показаниеларимга ишонилмагонлиги, нотўгри деб гумон килинмоглиги бўлса керак. Холбуки, ман хар нима сўроқлар бўлса ҳам тўгри ва очик жавоб бера бошлагонимдан, бошқаларга ўхшаб, ойлаб айбимдан тониб сизни ва ўзимни (масалан, Салимхон) кийнаб тургоним йўк. Бунинг учун сиздан олгон мукофотим бу кунги одиночний кийноги бўлди. Ушбу аризам ила баробар сизга Наманган ва Тошканд ташкилотлари тўгрисинда энг сўнгги маълумотимни топшураман. Эхтимолки, бу запискамга ҳам инонмассиз, нотўгри гумон киларсиз, арестантлик ҳуқуқимни бундан ҳам озайтирасиз, лекин, чорам йўк, асирман сизнинг кошингизда. Бир пашша қадар қувватга эга эмасман. Бир бармогингиз билан андак боссангиз, эзилиб халок бўлишимга кўзим етадир. Шу холимни била туриб, нима максадда сизга нотўгри маълумот бераман? Ўлумдан кўркканим йўк. Чунки ҳозирги ҳаётдан ўлимни минг мартаба яхши, деб биламан. Хар минутда ўзимга ўлим тилайман. Факат ҳозир ўлум ҳам мандан ҳазар қиладур. Нотўгри маълумот билан сиёсий идорани алдаб, ўзимни оклаб, қутулмокчи бўламанми? Йўк. Ёлгон билан сиёсий идорани алдолмаслигимни ва хар бир ёлгоннинг мани айб ва гуноҳ боткогига ортиқроқ ботира боришлигини жуда яхши англайман.

Бунда ўтургон наманганлик ўртоқлар: «Бизнинг сиримизни бошлаб очкан шу бўлди», деб манга қарши тиш қайраб ўтурадурлар. Салимхон кўп сизга яхши кўринмок учун манга хат ёзиб, хизматчи бола орқали камеранинг тешигидан манга ташлагондир. Ва шу бола орқали икки кун кистаб, мандан жавоб ёздириб оладир. Ва ул жавобни тўгри сизга чиқариб берадир. У мани ҳозирги положениега тушишимга, балки, сабаб бўладир. Маним сизга берган нотўгри маълумотимни қувватлайтургон «дўст»ларим шуларми? Буларнинг хар бирлари мумкин бўлса, ўзлари учун мани қурбон қилишга ва ўз айбларин ҳам маним устимга огдаришга тайёрдурлар. Шунинг учун маним олдимда биргина йўл қолгон, ул ҳам бўлса, бу бутун қолгон ва билгон ишларимни ҳеч бир кўркмасдан ва яширмасдан, очиб ўртога ташлаш ва бошимни сиёсий идоранинг остонасига қўйиб, ундан

ушбу Тошканд ва Наманган кишиларини маним эски исмим ва шухратимга карамасдан туриб текширишни ўтуниш ва ўзимни бутунлай шул идоранинг химоясига таслим этиш. Манга бундан бошқа нажот йўли йўқ эконлигига иймон келтирганман. Агарда умумий сиёсат талаб этар экан, сиёсий идоранинг кўрсатуви бўйича гарча ўз зараримга бўлса, баъзи фидокорликлар кўрсатмакка ҳам hozирман. Сиёсий идоранинг максоди ҳам, албатта, манга ўхшаш бир неча ерлик зиёлиларни бор-йўқ айблар билан айблаб йўқотиш бўлмасдан, шул Тошканд ва Наманган ташкилотларининг хакикий юзларин очиш бўлса керак, деб ўйлайман. Мана шу юкоридаги иймон ва ишончлар ила ёзган ушбу сўнгги заявкамдаги хар бир жумланинг тўғри ва самимийлигига жавобгарман. Факат бу заявкамга ул машхур миллатчи Мунаввар корининг «эски ашуласи», деб каралмасдан, оддий бир гунохкорнинг очикюрак билан килгон икрори, берган маълумоти, деб каралмогини ва шул асосда текширишга такрор илтимос киламан. Чунки бу икки сахнага ман сўнгдан-да, содда ва нодон ва алданувчи ролда чикканлигимни hozир сезиб ўтураман.

Бу «запискам» билан ман ўзимни ташкилотчиликдан окламокчи эмасман. Балки, сўнгги Наманган ва Тошканд ташкилотларидаги ролим ва иштироким сизнинг кошингизда икром ва амалан айтмакчиман, хакикатда эса ўзим ҳам бир ташкилотда бўлгон эдим. Бутун идораларни ерли тилда юргизиш ва булардан ишловчи овруполиларни ҳам ерли тилда сўзлашга ва ёзишга мажбур этиш ва бунга тўскинлик кўрсататургон буюк рус миллатчилари ила курашмак учун бутун ерли зиёлиларни бир ташкилот байроги остига тўплаш каби хаёллар ила доим бош котирадим, факат 24—25-нчи йиллардан бошлаб маним фикримда ўзгариш пайдо бўлди. Хали ерли халкнинг маданий даражаси бутун идора ишларини ерли тилда юргиза олатургон бир даражага етмаганлигига каноат хосил килдим. Хар кандай бир махфий ташкилот бўлмасин, сиёсий идорадан кутилолмаслигига кўзим етди, ҳам ман ўйлагон ишларни ҳукуматнинг ўзи ишлаб, яхширок бажаришлигига иймон келтирдим. Шунинг учун 24—25-нчи йилдан бошлаб ўзимни эски ташкилотдан тортиб олиш ила баробар, бошқаларни ҳам шундан кайтариш фикрига тушгон эдим. Лазиз ва Салимхонларга шул фикрлар ва шул йўлда муомала кила бошлагон бўлсам ҳам, Наманган масаласига келганда «запискам»да ёзилгон бўш хаёллар мани йўлдан адаштирди. Картайган холимда бу кунги фалокатга мани дучор этди. Энди ихтиёрим сизнинг кўлингизда, ўлдирсангиз, мана бошим, агарда ўз химоячангизга олиб ишлатаман, десангиз, колгон умримни фирканинг ва шўроларнинг сиёсат манфаатигагина сарф этиб, эски гунохларимни ўз кўлим билан тозаламокка тайёрман.

Мани хаётимга келганда, энг камбагал бир оиладан бўлиб, бутун умримни халк манфаати ва халк фойдасига сарф этган бир жамоат ходимиман, умримда пулга, молга, амалга кизикмадим. Билиб туриб, бир хаёлот ва жиноят килиб айбланган эмасман. Энг факирона бир турмушка каноат килдим. Бисотимда биргина ховлим бўлса, унинг ҳам оиламдан зиёдасини халк фойдасига, маорифга хадя килдим. Унда hozир «Биринчи май» мактаби давом этадир. 20-йил ўрталарига кадар Туркистоннинг биринчи

инки-лобчиларидан саналардим. 20-нчи йидда «рискуловшина»лар группасига кириб, аксилинкилобчилик боткогига ботдим. Бунинг тафсилини кейинги «заявлениям»да ёзаман. Ул чокларда ман билан бирга ишлаганларнинг баъзилари чиндан ва баъзилари пул ва амал тамаъида мунофиклик сотиб, исмларини ул боткокдан тортиб олдилар. Ман бўлсам, ул вақтларда фирканинг баъзи сиёсатига қўшила олмадим. Мунофиклик килишга виждоним қабул этмади. Шунинг учун аксилинкилобчилик боткогидан жисмимни тортиб олгон бўлсам, исмимни тортиб ололгоним йўқ. Агарда ёрдам килар эканман, шўроларнинг дохилий ва хорижий сиёсатига хизмат килиб, исмимни ҳам ул боткокдан тортиб оларман, умидидаман.

1930 йил, 13 май